

**Срђан
М. Милашиновић**^[1]
Криминалистичко-
полицијски универзитет
Београд (Србија)

**Санела
Д. Андрић**^[2]
Криминалистичко-
полицијски универзитет
Београд (Србија)

УДК 364.63-027.553(497.11)
343.54/.55(497.11)
Прегледни научни рад
Примљен: 14/04/2021
Прихваћен: 22/04/2021
doi: 10.5937/napredak2-31836

Феноменологија насиља у породици као друштвено девијантне појаве у Србији

Сажетак: Аутори овог рада говоре о феномену насиља у породици који има дуге корене, од патријархата до савременог друштва. Подсетили смо се врста породичног насиља и мера правне заштите од насиља и заокружили то неизоставним социолошким приступом проучавању овог феномена. Насиље у породици је индивидуални, групни, друштвени/национални и глобални проблем и неопходно је њиме се бавити, објашњавати га и нудити решења. У савременом друштву, које мора да буде синоним за људска права и слободе, нема места ни за какве видове насиља.

Кључне речи: породица, патријархат, насиље, Србија

Увод

Насиље у породици, друштвена појава присутна у животима појединаца али и целог друштва, представља феномен који дуго траје и као друштвено девијантна појава део је нашег живота. Породичном насиљу су најчешће изложени жене и деца, што је последица неједнаке позиције моћи и права мушкараца и жена (Andrić & Milašinović, 2018, str. 857). У традиционалним друштвима модели породичних веза су, уз индуковану друштвену свест о роду и родним односима, диктирали места и улоге мушкараца и жена

унутар породице и друштвене заједнице. Деца и жене су у прошлости сматрани имовином па нису имали никаква права. У патријархалном поретку мушкарац је стуб породице, *pater familias*, носилац ауторитета и моћи (економске и друштвене), док је жена обесправљена и субординирана мушкарцу. Жене су у традиционалним патријархалним породицама трпеле насиље и често оправдавале поступке својих супруга (сматрајући да су заслужиле да буду „кажњене“), а друштво је такве поступке заташкавало. Насиље је сматрано „породичном ствари“ и приватношћу супружника у коју нико не треба (и не сме) да задира. Деца су

[1] srdjan.milasinoVIC@kpu.edu.rs

[2] sanela.andric@kpu.edu.rs

била двоструке жртве насиља – директног и индиректног, као посматрачи. Из резултата првобитних студија о насиљу над женама можемо уочити заступљеност насилног понашања према њима, док се њихов неповољан положај образлаже (свеприсутном и преовлађујућом) патријархалношћу и патрилинеарношћу. У овим истраживањима доказана је веза између патријархалности, патријархалног схватања брака и родних улога и насиља над женама (Miletić-Stepanović, 2005, str. 23). Овакво схватање брака и родних улога и оправдавање насиља над женама у породици било је доминантно све до шездесетих и седамдесетих година XX века. На проблем неједнаких односа права и моћи у браку (погрешно) патријархално схватање родних улога и неопходност њихове трансформације (депатријархализације и детрадиционализације), субординираност мушкараца у друштву и породици, неповољан положај жена и деце, насиље (над женама и децом) у породици, пажњу су скренуле феминистичке теорије и организације (Andrić & Milašinović, 2018a; Andrić & Milašinović, 2018b; Milašinović & Jevtović, 2019; Andrić & Milašinović, 2020).

Процес глобализације олакшао је и побољшао (донекле) положај жена. Дошло је до усклађивања правних норми и регулатива – на међународном нивоу донета је Декларација Генералне скупштине Уједињених нација о елиминацији насиља над женама коју су ратификовале националне државе. Након тога је у домаћем законодавству насиље над женама инкриминисано као кривично дело те је донет низ закона и протокола о елиминацији и забрани

насиља над женама у породици и свим сферама друштва. У Породичном закону Републике Србије из 2005. године забрањено је насиље у породици и прописане су мере заштите против члана породице који врши насиље (чл. 10, 197. и 198). Законом о спречавању насиља у породици из 2016. године проширен је списак кривичних дела која обухватају насиље у породици, чиме су пружене формалноправна подршка и заштита жртвама породичног насиља. Одредбама Кривичног законика из 2016. године (члан 194) и Законом о јавном реду и миру из 2018. године (чл. 3. и 9) такође је дефинисано и забрањено насиље у породици (Andrić & Milašinović, 2018a, str. 857).

Насиље у породици као друштвено девијантна појава

Насиље у породици се може дефинисати као злоупотреба моћи, поверења и (међусобне) зависности у породичним односима, а укључује партнерско насиље (било да је реч о хомосексуалним, било о хетеросексуалним заједницама), злостављање деце и злостављање старијих особа. Породично насиље се може објаснити као свако понашање које нарушава телесни, душевни и емоционални интегритет појединца, а чији је циљ контрола над другим особама употребом силе, застрашивањем и манипулисањем. Може се рећи да дефиниције самог појма зависе од перспективе из које се он посматра, док контекст збивања у стварности одређује крајње значење (Andrić & Milašinović, 2018a; Milašinović & Jevtović, 2019).

У правном смислу, насиље у породици представља свако понашање којим један члан

породице угрожава телесни, духовни или емоционални интегритет другог члана породице. У нашем законодавству оно је дефинисано Породичним законом и одредбама Кривичног законика, јер представља кривично дело. То значи да сваки грађанин/ка Србије има право на заштиту од насиља у породици коју му гарантују Устав и закони. Све бројнија истраживања насиља у породици из области социологије, психологије и криминологије показала су да пораст насиља у породици утиче на пораст насиља у друштву; да одређена особа може бити изложена насиљу у породици током целог свог живота (без процесуирања починиоца и заштите жртве); да су најчешће жртве насиља у породици жене, деца и старе особе (мада је и насиље над мушкарцима у порасту, нарочито психичко); да је циљ насиља у породици успостављање моћи и/или контроле над другим особама или задовољење неких потреба насилника на уштрб жртве; да су последице трпљења (директног и индиректног) насиља бројне и да значајно утичу на физичко и психичко здравље жртава, али и оних који га посматрају; да насиље које је особа доживела у детињству утиче да се насиље (уопште) користи као начин решавања проблема и сукоба у одраслом животном добу (Andrić & Milašinović, 2018a; Milašinović & Jevtović, 2019; Andrić & Milašinović, 2020).

Осврт на врсте насиља у породици

Према мишљењу аутора, за сагледавања социолошког аспекта појаве чини се да је најприхватљивија дефиниција према којој насиље обухвата „све оне акте и активности

који се могу означити као употреба, или претња употребом силе од стране субјекта (насилника), у односу на објекат (жртву), без обзира на то о којој врсти силе се радило, с циљем да се жртви, посредно или непосредно, нанесе бол, или код ње изазову страх и патња, како би се њено понашање ставило под контролу извршиоца насиља“ (Mimica & Bogdanović, 2007, str. 346).

У пракси су се издвојила четири основна облика насиља (Milašinović & Jevtović, 2019).

Физичко насиље – обухвата употребу физичке силе над другом особом или особама које за последицу има лакше или теже телесне повреде, а у појединим случајевима и смртни исход. Обухвата примену различитих врста физичке силе: батине, повреде оштрим и тупим предметима (ударање каишем, дрвеним, металним или другим предметима), давање, шутирање, бацање, наношење опекотина по телу, гађање разним предметима, ломљење неког дела тела, чупање косе, паљење, поливање врелом водом, бензином, наношење опекотина цигаретом итд. Знаци физичког злостављања најчешће су видљиви и манифестују се као повреде на одређеном делу тела у виду хематома, огреботина, посекотина, опекотина, прелома костију, избијених зуба, трагова гушења на врату и слично. Овај вид насиља се најлакше доказује јер постоје физички докази кривичног дела, фото-документација, медицински извештаји. Уколико нема видљивих промена/трагова на телу жртве, доказивање постојања физичког насиља постиже се свим другим расположивим доказним средствима.

Психичко насиље – обухвата упућивање претњи да ће се угрозити телесни, душевни

и емоционални интегритет жртве или члана породице. Да би се претња окарактерисала као психичко насиље треба да изазове реално осећање угрожене сигурности. Психичко насиље се такође односи на застрашивање, вређање, клеветање, потцењивање, претње употребом силе, претње да ће се одузети деца, изолацију и контролу жртве, ругање, омаловажавање, изазивање осећања личне несигурности, стално злонамерно критиковање, злоупотребу поверења, емотивну резервисаност, емоционално уцењивање и сл. Један од новијих облика испољавања психичког насиља је телефонско прогањање или ухођење. Овај облик психичког насиља обухваћен је најновијим изменама Кривичног законика као посебно кривично дело (глава 15), кривична дела против слобода и права човека и грађанина (члан 138а). Прогањање као облик психичког насиља се у већини случајева дешава између особа које су у партнерском односу, или су у њему раније биле (али то није правило), што значи да почиње да се манифестује током трајања везе или када се она прекине. Код прогањања насилник користи различита средства и примењује различите форме прогањања (телефонски позиви, слање писама и поклона, слање СМС порука и имејл порука, посматрање, ухођење и др.) да би остварио и задржао контролу над жртвом.

Сексуално насиље – обухвата сваку повреду полних слобода и морала, деградирање и понижавање особе на сексуалној основи, сваки вид сексуалног узнемиравања и/или присиљавања на сексуални однос, силовање. Сматра се да је термин „сексуално узнемиравање“

Фото: pexels.com

осмислила америчка ауторка и новинарка Лин Фарли (Lin Farley), која је 1974. године при Корнел универзитету (Cornell University) истраживала и предавала о положају запослених жена. Фарли је у разговору са женама и студенткињама установила да је већина њих напуштала послове или добијала отказ због непримереног понашања мушких колега, те је за означавање таквог понашања најпримеренији био поменути термин. Сексуално узнемиравање и насиље може се у свакодневном окружењу детектовати

по минимизирању значаја партнерових/киних осећања према сексу, инсистирању на нежељеном и непријатном додиривању, присиљавању на сексуални однос (без обзира на то да ли се догађа у партнерским и брачним заједницама, или с познаницима или непознатим особама), присиљавању на проституцију, снимању и коришћењу материјала у порнографске сврхе (код нас су у последњих неколико месеци актуелни случајеви сексуалног злостављања и насиља, као и осветничких група на друштвеним мрежама на којима се деле компромитујуће фотографије бивших партнера). Ову врсту насиља често прате физичко и психичко насиље (или му претходе), а неретко се те врсте и преклапају. Као последице сексуалног насиља и злостављања јављају се краткотрајне или дуготрајне психичке и емоционалне тешкоће, попут шока, анксиозности, интензивног страха, па и суицидне намере; силовање може бити праћено и полно преносивим болестима, нежељеном трудноћом, прекидом трудноће, повредом фетуса, као и фертилитетом.

Економско насиље – представља неравномерно располагање новцем, одузимање новца и вредних ствари, контролисање зараде друге особе и свих облика примања новца, затим забрану располагања својим и заједничким приходима, одузимање средстава за рад, наметање обавезе сталног подношења извештаја о трошењу сопственог новца и др. У пракси се овакво насиље детектује као недавање новца за трошкове живота породице, потпуно и искључиво располагање породичним приходима, забрана члану породице да се запосли и на тај начин оствари сопствене

приходе и осамостали се (како би се одвојио од насилника). Иако су жене чешће жртве економског насиља, мушкарци, деца, старије особе и лица са ограниченим способностима такође могу бити жртве оваквог насиља у породици (нарочито у периодима економских криза и борбе за егзистенцију).

Насиље у партнерским односима као посебан облик може се дефинисати као насиље над актуелним или бившим партнерима, било да је реч о брачним било о ванбрачним партнерима, хетеросексуалним, хомосексуалним или бисексуалним односима, а може да укључује физичко, психичко, емоционално, економско и сексуално насиље и злостављање (Andrić & Milašinović, 2018a; Milašinović & Jevtović, 2019; Andrić & Milašinović, 2020).

Насиље међу адолесцентима (омладином) новија је форма насиља с обзиром на то да млади све раније ступају у сексуалне односе (смањује се доња граница старости ступања у сексуалне односе). Адолесценција обухвата период између детињства и зрелости. Током периода адолесценције могу се уочити три карактеристична (развојна) периода: од 12 до 14 година рана адолесценција, од 14 до 18 година права адолесценција и од 18 до 26 година касна адолесценција. У когнитивној сфери долази до сложених биолошких, психолошких и социјалних промена, које даље изазивају промене у понашању адолесцената према родитељима, вршњацима, моралним, идеолошким и другим вредностима, али и промене у схватању самог себе. У литератури се о насиљу у везама младих говори као о *teen dating violence*, а оно такође може бити физичко, психичко, сексуално,

емоционално и економско (Milašinović & Jevtović, 2019).

Последњих година све чешће се скреће пажња на насиље над мушкарцима (*battering men, man abuse*). Међутим, нема довољно јасних података о тој врсти насиља јер је и та друштвена појава обавијена велом патријархалних односа и предрасудама, можда и више него насиље над женама и децом. Насиље над мушкарцима ретко започиње физичким насиљем, јер му најчешће претходе поремећена комуникација, честе свађе, вређање, разбијање предмета, емоционални притисци, претње и сл. (Poredoš Lavor & Jerković, 2011, str. 403). Мушкарци нерадо говоре о насиљу које трпе из срамоте и страха од осуде јер и даље постоје снажни стереотипи о мушкој доминацији и „јачем полу“, мушкарцу као стубу породице (Poredoš Lavor & Jerković, 2011; Milašinović & Jevtović, 2019). Способност за насиље није полно условљена и насилници могу бити и мушкарци и жене. Иако су жене чешће жртве насиља, то не значи да мушкарци не могу да буду жртве, и обрнуто, не значи да жене не могу да буду насилници (Poredoš Lavor & Jerković, 2011, str. 402). Према неким сазнањима, следећа понашања мушкарци доживљавају као насиље: упоређивање с другим мушкарцима, исмевање изгледа, мужевности и способности, понижавање, лажне оптужбе, приговори („звоцање“), манипулације, „пакост“

и слично (Poredoš Lavor & Jerković, 2011, str. 403). Мушкарци чешће трпе психичко и емоционално злостављање него физичко.

Насиље према деци је деликатан проблем јер погађа најосетљивије чланове друштва, који су емоционално повезани (зависни) са својим родитељима и старатељима (и изазива најјачу друштвену реакцију и осуду). Важно је напоменути да је насиље научно понашање, односно научени образац решавања проблема.^[3] Нарочито је значајно насиље над децом у породици које врше чланови најближе породице (родитељи, старатељи, браћа и сестре, очуси, маћехе, бабе и деде). Физичко насиље над децом је најучљивије, али се и остали облици злостављања могу уочити пажљивим посматрањем детета, и то преко цртежа млађе деце, промене понашања, страхова, речника који дете употребљава у комуникацији с другом децом и слично (деца која трпе вербално и психичко насиље и сама ће вршити такве облике насиља над вршњацима). Физичко злостављање оставља доказе – трагове повреда (модрице, преломи костију, опекотине и сл.), који су један од необоривих доказа.

О проблему насиља над децом и насиља уопште данас се све више говори иако је у нашем друштву оно дуго било табу тема, о којој се није много говорило и којој се није посвећивало довољно пажње.^[4] У савременој

[3] Насилно понашање је научно понашање. Особе које током одрастања трпе директно или индиректно насиље усвајају такав образац понашања као прихватљив у међуљудским односима и као средство за решавање конфликта. Жртве које трпе насиље у примарној породици често настављају да трпе насиље у секундарној породици.

[4] Насиље у породици и партнерским односима посматрало се као сфера приватности у коју полиција не интервенише, већ се пуштало да партнери реше „несугласице“.

литератури користи се и појам злоупотреба деце (*abuse*), који обухвата два специфична аспекта: злостављање и занемаривање. Злостављање подразумева физичко кажњавање деце које може довести до тешких телесних повреда, па и до смрти, и грубо занемаривање физичких, психичких и емоционалних потреба детета у дужем периоду. Занемаривање подразумева непружање основне неге која треба да омогући правилан развој детета у свим областима (Milašinović & Jevtović, 2019).

У савременој педагогији, социологији, правној науци, али и у друштвеном дискурсу и међу родитељима све чешће се поставља питање исправности (и неопходности) телесног кажњавања деце као облика дисциплиновања и васпитања према флоскули „батина је из раја изашла“, где се брутална поступања према деци оправдавају „најбољим намерама“. Најчешћи облици психичког злостављања деце су вређање, псовање, критиковање, омаловажавање и кажњавање. Сексуално злостављање деце представља сваки вид задовољавања сексуалних потреба и нагона старије особе над дететом. Социјална патологија овде препознаје сексуалне инверзије и сексуалне перверзије. Емоционално злостављање деце често је присутно у нашем окружењу, али га је најтеже идентификовати и доказати, као и у случају насиља над одраслим особама. Разлог је што деца развијају емоционалну интелигенцију учењем по моделу и нису у стању да препознају емоционално и психичко злостављање. Емоционално злостављање често лакше подносимо од физичког и сексуалног зато што прво често подведемо под „приватни живот породице“, док смо у друга два случаја

склонији да појаве тумачимо као нешто што се тиче шире друштвене заједнице. Овакав став је израз предрасуда и одражава незнање, јер емоционално злостављање и занемаривање може да има једнако тешке последице по дете (Milašinović & Jevtović, 2019).

Новије студије разликују емоционално и психолошко злостављање, које се експлицитно односи на нарушавање менталних способности детета. Већина дефиниција објашњава емоционално злостављање као понашање које код детета изазива осећај да је безвредно, невољено, нежељено, вредно само по заслугама и сл. Такво злостављање код беба спречава развој говора, а касније узрокује тикове или муцање. Све ово код детета успорава процес стицања способности да осећа и изражава различите емоције на одговарајући (здрав) начин и, на крају, да их усмерава и контролише. Емоционално злостављање негативно утиче на све аспекте живота детета: образовни, социјални и културни развој, психолошки развој, односе у одраслој доби и развој професионалне каријере. Занемаривање деце такође обухвата ускраћивање хране, воде, одеће, заштите и медицинске неге за најмлађе. Услед занемарености, дете нема услова да задовољи основне егзистенцијалне потребе, укључујући физичке, образовне и емоционалне или да добије медицинску негу. Занемаривање је хронично, док физичко злостављање може бити епизодно/повремено. Занемаривање може бити когнитивно, емоционално, физичко или надзорно (Milašinović & Jevtović, 2019). Насиље над децом је посебно осетљива тема, што због особине жртва што због чињенице

да је насилно понашање научено (по моделу) те успешно репродукује остале врсте насиља (над женама, вршњачко насиље, насиље над старима).

Насиље према стари(ји)м особама углавном се проучава у оквиру породичног насиља, односно као његов посебан вид, све присутнији због продужења животног века на планети. Као и код насиља над младима/адолесцентима, проблем представља категоризација „старих“. „Старија животна доб“ се најчешће односи на период живота особе од 60 или 65 година (Rusac, 2006; Vujić, 2017; Milašinović & Jevtović, 2019). „Према критеријумима Светске здравствене организације, старост се дели на ранију (65–74 године), средњу (75–84 године) и дубоку старост од 85 и више година“ (Milašinović & Jevtović, 2019). Интернационална мрежа за превенцију злостављања старих особа (International Network for the Prevention of the Elder Abuse) дефинише злостављање старих као понашање које узрокује штету, бол, неприлику или невољу старој особи. И код ове врсте насиља можемо разликовати физичко, психичко, емоционално, сексуално и економско злостављање (Rusac, 2006; Vujić, 2017; Milašinović & Jevtović, 2019). „Чести су и облици занемаривања или одбијања обавеза или дужности према остарелој особи, на пример ускраћивање хране, грејања, одеће и сл.“ (Milašinović & Jevtović, 2019).

Социолошки приступ насиљу у породици

Велики број истраживача који се баве проблемом насиља у породици полази од

опште системске теорије која насиље у браку види као систематски, континуирани елемент друштвене интеракције, а мање као производ индивидуалне патологије, а узроке насиља унутар породице треба тражити у поремећеној друштвеној структури и схватању породичног живота. Као друштвена група породица носи потенцијал ризика, али уз висок ниво насиља у друштву и изостанак породичне социјализације и васпитања деце стреми ка сексистичкој организацији друштва. Деца која одрастају у породичном насиљу у најранијем узрасту усвајају обрасце да је насиље повезано с љубављу и да имају право да га употребе као средство решавања проблема. Кроз претрпљено и сведочено насиље обликују се каснији обрасци понашања према сопственој деци, који се даље преносе на друге друштвене односе, посебно односе мужа и жене и однос према старијим особама (Milašinović & Jevtović, 2019).

Традиционалне патријархалне норме правдају и дозвољавају употребу насиља као средства којим муж „дисциплинује непоштenu жену“, а сексистичка оријентација друштва и његовог породичног система постају важан фактор који утиче на висок ниво насиља над женама у браку. Феминистичке теорије објашњавају насиље у браку истицањем патријархата као концепта који ствара и одржава (репродукује) неједнакост између мушкараца и жена. „Отуда су категорије пола/рода, моћи, утицаја примарне за разумевање партнерског насиља (посебно теорије ресурса, неусаглашених статуса и конфликта)“ (Milašinović & Jevtović, 2019). Феминисткиње развијају концепт социјалне неједнакости,

конфликта, моћи и насиља помоћу којих се одржава подређеност жена, те наглашавају да није реч о сукобу једнаких, већ о борби за моћ унапред неједнаких, јер су позиције жена и мушкарца индивидуално, друштвено, институционално и идеолошки постављене асиметрично, у зависности од статуса мушкарца којима су подређене. „Феминисти/киње овај проблем посматрају кроз концепт моћи и контроле интегрисаном у чувеном *Duluth model*, према коме се у точку моћ и контрола налазе у самом центру, а околности су смештене бројне технике које се користе ради њиховог очувања: принуда, застрашивање, изолација, понижавања, економско насиље, сексуално злостављање, мушке привилегије“ (Milašinović & Jevtović, 2019). Феминисткиње наглашавају појам „насиље према женама“ уместо „насиље у породици“ и „насиље у браку“, јер они одвраћају фокус од појма мушке присиле. У јавном дискурсу се увек говори „жена је претучена“, „жена је убијена“, „жена је силована“, уместо да се каже „мушкарац је претукао“, „мушкарац је убио“, „мушкарац је силовао“. Треба „освестити“ јавни дискурс и скинути терет кривице са жртве.

Проучавањем ове девијантности приметили смо и присуство теорије културе насиља (насиље као норма) и теорије насиља супкултура. Ови концепти се заснивају на ставу да вредности и норме одређене друштвене заједнице/групе (формалне и неформалне) дају значење и усмеравају насиље, промовишу га, одобравају и подржавају, а у одређеним контекстима чак и фаворизују. У таквим срединама развија се схватање да је насилно понашање допуштено, а

према схватањима и доживљајима насиља самих насилника незванично део кодекса друштвеног понашања (Milašinović & Jevtović, 2019).

Добра страна социолошког приступа сагледавању насиља у породици, браку и партнерским односима огледа се у друштвеној анализи узрока. Да бисмо решили проблем, морамо пронаћи узрок. Треба подржати процесе детрадиционализације и депатријархализације који су започели у другој половини XX века и убрзо након тога заустављени. Услед неповољних друштвених околности дошло је до враћања на старе обрасце живота, брака и породице; дошло је до пораста конфликта у вишегенерацијским породицама (Ljubičić & Labaš, 2019, str. 782). Све то чини да насиље у породици буде активан и актуелан друштвени проблем који не треба гурати под тепих патријархата и родних улога. Неопходно је подржати истраживање свих врста насиља у породици – партнерског насиља, насиља над децом и насиља над старима – да би се пронашли његови узроци и понудила решења.

Закључак

У Србији су обрасци патријархалног начина живота и размишљања и даље дубоко укорењени у друштву. Одржава се и успешно репродукује слика о мушкарцу као глави породице, заштитнику и хранитељу за кога је резервисана јавна сфера живота, док је жена смерна супруга и домаћица за коју је резервисана приватна сфера. Унутар патријархалних заједница влада неједнак однос моћи и доминација мушкарца над женом. У оваквој атмосфери се успешно репродукује родно засновано насиље у

породици. Иако су феминистичке теорије и покрети започели борбу за равноправност, ослобађање стега патријархата и калупа родних улога, њихов глас није довољно продро у дубину друштва.

Насиље у породици представља кршење основних људских права жртава и може бити индикација бројних проблема у одређеном друштву (па и нашем). Насиље у породици као друштвено девијантна појава представља резервоар друштвених конфликта (индивидуалних и групних). Насилно понашање је научено понашање и оно се саморепродукује – деца која су сведоци или жртве насиља усвајају (насилне) обрасце понашања и решавања конфликта и преносе их даље на међуљудске односе. Особе које доживљавају насиље у нуклеарној породици, наставиће да га трпе и у партнерским односима. Неопходна је промена јавног дискурса у друштву, као и да се јасно и гласно говори о насиљу у породици и објасне његови облици и индикатори. Неопходно је скинути терет кривице са жртава и инсистирати на појмовима „мушкарац је силовао“ („жена је силовала“), „мушкарац је убио“, уместо „силована је жена“, „убијена је жена“; таквим појмовима се кривично дело дехуманизује и скреће пажња са суштине – насилника – и замагљује тежина проблема. О свим врстама породичног насиља мора се јасно говорити

фото: pexels.com

у јавном дискурсу да би се оно оствестило у друштву као проблем и девијантна појава, која је резервоар конфликта и за коју се морају потражити узроци и понудити решења.

References / Литература

- Andrić, S. & Milašinović, S. (2018a). Domestic violence against women. *Sociološki pregled*, vol. LII, No. 3, 857-885.
DOI: 10.5937/socpreg52-16351
- Andrić, S. & Milašinović, S. (2018b). Globalization and partner violence. *Kultura polisa*, god. XV, br. 35, 177-189. [In Serbian]
- Andrić, S. & Milašinović, S. (2020). Mental and physical health of victims of partner violence. *Kultura polisa*, god. XVII, br. 43, 515-521. [In Serbian]
- Family law. „Službeni glasnik RS“, No. 18/05, 72/11 – dr. zakon i 6/15. [In Serbian]
- Family law. „Službeni glasnik RS“, No. 18/05. [In Serbian]
- Ignjatović, T. (2011). *Violence against women in intimate partnerships: a model of coordinated community response*. Rekonstrukcija ženski fond. [In Serbian]
- Law on Public Order and Peace. „Službeni glasnik RS“, No. 6/16 i 24/18. [In Serbian]
- Law on the Prevention of Domestic Violence. „Službeni glasnik RS“, No. 94/16. [In Serbian]
- Law on the Ratification of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. „Službeni glasnik SFRJ – Međunarodni ugovori“, No. 11/81. [In Serbian]
- Ljubičić, M., & Labaš, S. D. (2019). The Importance of Sociological Research Conducted in Serbia for The Development of Systemic Family Theory and Therapy. *Sociologija*, Vol. LXI, Posebno izdanje, 779-791. [In Serbian]
- Milašinović, S. & Jevtović, Z. (2019). *Sociology and social pathology*. Beograd: Kriminalističko-policijski univerzitet. [In Serbian]
- Miletić-Stepanović, V. (2005). Violence against women as a risk for social transformation. *Temida*. Vol. 8, No. 3, 21-32. [In Serbian]
- Mimica, A. & Bogdanović, M. (2007). *Dictionary of Sociology*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. [In Serbian]
- Poredoš Lavor, D. & Jerković, S. (2011). Violence against men. *Policija i sigurnost*, godina 20, broj 3, 400-406. [In Croatian]
- Poredoš Lavor, D. & Jerković, S. (2011). Violence against men. *Policija i sigurnost*, 20(3), 400-406. [In Croatian]
- Rusac, S. (2006). Violence against the elderly. *Ljetopis socijalnog rada*, 13(2), 331-346. [In Croatian]
- Vujović, T. (2017). Violence against the elderly. *Sociološka luča*, XI/2, 62-74. [In Serbian]

Srđan M. Milašinović
Sanela D. Andrić

University of Criminal Investigation and Police Studies
Belgrade (Serbia)

Phenomenology of domestic violence as a socially deviant phenomenon in Serbia

Summary

68 |

The authors of this paper discuss the phenomenon of domestic violence, which has deep roots, and can be traced from the age of the patriarchy to modern society. The authors explored different types of domestic violence and measures of legal protection against violence. The paper concludes with an all-important sociological approach to the study of this phenomenon. Domestic violence is an individual, group, social / national and global problem, and it is necessary to deal with it, explain it and offer solutions. In contemporary society, which must be synonymous with human rights and freedoms, no form of violence has a place.

Keywords: family, patriarchy, violence, Serbia